

OBSAH

1. Úvod	9
2. Severovýchodní předhradí v kontextu systematických archeologických výzkumů Pohanska u Břeclavi	11
3. Charakteristika lokality z hlediska přírodního prostředí	15
4. Metoda	18
4.1 Metodika terénního výzkumu a dokumentace hrobových kontextů	18
4.1.1 Základní postupy terénního výzkumu na Pohansku u Břeclavi	18
4.1.2 Dokumentace hrobových jam a pohřbů	18
4.2 Poexkavační zpracování archeologických nálezů a dat	20
5. Rozsah pohřebiště – jeho ohraničení a původní povrch	21
6. Pohřební ritus a všeobecná charakteristika pohřebiště	28
6.1 Morfologie hrobů, velikost a výplň hrobových jam	28
6.1.1 Tvar hrobové jámy	28
6.1.2 Kubatura hrobových jam	29
6.1.3 Výplň hrobových jam	31
6.2 Úpravy hrobových jam	32
6.2.1 Kamenné konstrukce	32
6.2.2 Dřevěné konstrukce	38
6.3 Poloha zemřelých	41
6.3.1 Standardní poloha nálezů s nataženými končetinami	42
6.3.2 Nestandardní polohy	44
6.3.3 Sekundární pohřby – tzv. sklady kostí	46
6.4 Vícenásobné pohřby	48
6.5 Pohřební praktiky a rituály	50
6.5.1 Podložení lebky plochým kamenem	50
6.5.2 Nádoba v hrobě	52
6.5.3 Potravinové milodary	52
6.6 Dětské pohřby a jejich pozice v rámci struktury pohřebiště	53
7. Tafonomicko-demografická charakteristika kosterních nálezů z pohřebiště u druhého kostela na Pohansku	56
7.1 Metody antropologického výzkumu	56
7.1.1 Terénní výzkum a laboratorní zpracování	56
7.1.2 Odhady paleodemografických údajů	57
7.2 Zachovalost kosterních pozůstatků	58
7.3 Věk dožití	59
7.4 Pohlaví	61

7.5 Výška postavy	61
7.6 Hmotnost	63
7.7 Výsledky antropologického výzkumu	64
8. Hrobové nálezy	65
8.1 Náušnice a záušnice	65
8.1.1 Veligradský šperk	66
8.1.2 Podunajský šperk	71
8.1.3 Záušnice	72
8.2 Gombíky	73
8.2.1 Kovové gombíky	74
8.2.2 Skleněné gombíky	76
8.3 Prsten	77
8.4 Materiálová a technologická analýza šperků	77
8.4.1 Rentgenově fluorescenční spektroskopie	77
8.4.2 Skenovací elektronová mikroskopie (SEM) – analýza a syntéza	88
8.4.3 Materiálová a technologická analýza šperků – interpretace	95
8.5 Závěsky a náhrdelníky	95
8.5.1 Korálky	95
8.5.2 Olovený závěsek ve formě kříže	107
8.5.3 Kaptorga	109
8.5.4 Závěsky z ulit měkkýšů	110
8.5.5 Rolničky	112
8.6 Zbraně, jezdecká výstroj a součást mužského kroje	113
8.6.1 Ostruhy	114
8.6.2 Přezky, průvlečky a nákončí	118
8.6.3 Sekery	119
8.7 Nože	122
8.8 Nástroje, předměty denní potřeby a ostatní nálezy	127
8.8.1 Kružítkové rydlo	127
8.8.2 Jehla	128
8.8.3 Parohová schránka	129
8.8.4 Zdobená bronzová rukojeť	131
8.9 Fragmenty textilu	134
8.10 Keramické nádoby	135
9. Datování pohřebiště	140
9.1 Chronologie hrobových nálezů	140
9.1.1 Velkomoravský horizont	140
9.1.2 Povelkomoravský horizont	141
9.2 Synchronizace pohřebišť u prvního a druhého kostela na Pohansku na základě hrobových nálezů	143
9.3 Vertikální stratigrafie	144
9.4 Chronologie podle sídlištní keramiky	152
9.5 Chorologie pohřebiště	165
9.6 Radiokarbonové datování koster z pohřebiště	166
10. Prostorová struktura pohřebiště. Vztah hrobů a kostela	170
10.1 Skupina A	170
10.2 Skupina B	170
10.3 Skupina C	173
10.4 Skupina D	173
10.5 Skupina E	174
10.6 Skupina F	174
10.7 Skupina G	175
10.8 Skupina H	175
10.9 Skupina I	176

10.10 Skupina J	177
10.11 Skupina K	177
10.12 Skupina L	177
10.13 Skupina M	178
10.14 Skupina N	178
10.15 Skupina O	179
10.16 Skupina P	179
10.17 Skupina R	180
10.18 Skupina S	181
10.19 Skupina T	181
10.20 Skupina U	182
11. Sociální struktura komunity pohřbívací u rotundy na severovýchodním předhradí a její postavení v rámci velkomoravské společnosti	191
11.1 Metodologie výzkumu sociálních struktur na raně středověkých pohřebištích	191
11.2 Pojmový aparát a teoretické modely	192
11.3 Pohřebiště na severovýchodním předhradí Pohanska a postavení místní komunity ve středoevropském kontextu	195
11.4 Vnitřní sociální struktura pohřebiště u rotundy na Pohansku	198
11.5 Model sociálního uspořádání komunity z pohřebiště u rotundy	201
12. Vztah pohřební a obytné komponenty v sídelním areálu severovýchodního předhradí	203
13. Závěr	206
13.1 Charakteristika kostelního pohřebiště na severovýchodním předhradí Pohanska u Břeclavi	206
13.2 V jaké době se pohřbívalo v okolí rotundy na severovýchodním předhradí Pohanska?	209
13.3 Jakou roli hrálo severovýchodní předhradí s kostelem a pohřebištěm v rámci velkomoravské aglomerace na Pohansku a jaký byl společenský status komunity, která zde pochovávala?	211
13.4 Jsme schopni identifikovat vnitřní sociální strukturu komunity z pohřebiště u rotundy?	212
13.5 Můžeme spojit archeologické struktury objevené na severovýchodním předhradí Pohanska s konkrétními společenskými procesy, které probíhaly uvnitř raně středověké Evropy?	213
14. Břeclav – Pohansko, Severovýchodní předhradí, pohřebiště u druhého kostela.	
Katalog hrobů a nálezů	223
14.1 Struktura katalogu	223
14.2 Popis hrobů	224
15. Popisky k tabulkám	331
16. Literatura	475
Seznam použitých zkratk	492
Summary	493

Na následující straně:

Břeclav – Pohansko, Severovýchodní předhradí. Celkový pohled na výsek kostelního pohřebiště a základy rotundy (foto P. Dresler).